Volume 7/4 December 2019

p. 349/360

**THE EVALUATION OF THE PROBLEMS BY
THE TEACHERS IN THE TEACHING OF
TURKISH LANGUAGE TO REFUGEE STUDENTS:
SAMPLE OF PROVINCE KAYSERİ**

**Öğretici Görüşlerine Göre Sığınmacı Öğrencilere Türkçe
Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Değerlendirilmesi: Kayseri**

İli Örneği

Figen ŞEN¹

Ekrem SOLAK²

Abstract

The purpose of this study is to identify the problems encountered in teaching Turkish to Syrian refugee students and to make suggestions for the solution of these problems based on the views of the teachers. As one of the qualitative research methods, data in this phenomenological study are collected by 16 Turkish teachers working at schools affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Kayseri at Temporary Education Center in the academic year of 2018-2019 via interviews. Data of the study are collected by semi-structured interview forms that are prepared for Turkish tutorials. In this context, Teacher Interview Form on Teaching Turkish to Syrian Refugees and Research Volunteer Participation Form that are developed by the researcher are used. Data obtained from the study are examined and interpreted using the content analysis method by Nvivo.10 package program. As a result of the research, it is identified that teachers working in PICTES experience significant problems during the process of teaching Turkish to Syrian refugee children. According to the findings, lack of course material, reluctance to teach, lack of interest in parents and, failure to socialize with Turkish peers due to differences in language and culture are the most significant problems. On the other hand, inadequacy of teacher knowledge in the field of asylum seekers and lack of a curriculum are the other problems encountered.

Key words: Teaching turkish to refugee students, Education of Syrian refugees, PICTES

Öz

2011 yılından bu yana Suriye’de yaşanan olaylardan dolayı yaklaşık üç buçuk milyon Suriyeli Türkiye’ye sığınmıştır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de yaşamlarını devam ettirmesi için ülkenin ana dili olan Türkçeyi öğrenmesi başta eğitim olmak üzere günlük hayatta hayati bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Farklı dil ve kültürden gelen sığınmacılara Türkçe’yi öğretmek için çeşitli yollar izlemiştir. Bunlardan birisi

¹ Yüksek Lisans Öğ. Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

² Doç.Dr. Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bu Çalışma Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

MEB tarafından yürütülen PİCTES (Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi) dir. Suriyeli sığınmacı çocuklara devlet okulları ve geçici eğitim merkezlerinde eğitim verilmektedir. Proje kapsamında Suriyeli sığınmacılara eğitim veren öğretmenler çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bu çalışmanın amacı, PİCTES kapsamında Türkçe öğreticisi olarak çalışan öğretmenlerin, Suriyeli sığınmacı öğrencilere Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaştığı sorunları tespit etmek ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunmaktır. Araştırmada, Kayseri ilindeki farklı kademedeki okullar ve geçici eğitim merkezlerinde çalışan 16 öğretmeninden yarı yapılandırılmış görüşme formları ile veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler Nvivo programında içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, Suriyeli sığınmacı çocuklara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların hedef dilden, müfredattan, materyal ve sınıf ortamındaki donanım yetersizliğinden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine dahil edilme sürecinin en önemli sorunun dil sorunu olduğu dikkate alındığında, Türkçe öğretimine ilişkin materyaller hazırlanması, öğretmenlere bu alana yönelik eğitim verilmesi ve Arapça bilen rehber öğretmen görevlendirilmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Suriyeli sığınmacıların eğitimi, PİCTES

Giriş

Tarih boyunca insanlığı en çok etkileyen olgulardan birisi göç olmuştur. Göç, kısaca bireysel ya da kitleler halinde yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2001). Başka bir ifadeyle göç, sosyolojik, siyasi ve ekonomik unsurlardan dolayı bireylerin veya toplumların bir yerden başka bir yere hareket etmesiyle birlikte toplumsal yapıyı etkileyen dinamik bir süreçtir. Bu süreç gönüllü göç hareketi olabileceği gibi zorunlu göç hareketi olarak da yaşanmaktadır. Zorunlu göç sebeplerine bakıldığında iklim değişikliği, depremler vb. doğal afetlerin yanı sıra silahlı çatışma ve şiddet olayları yüzünden de insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmaktadırlar.

Geçmişten günümüze göçmen sayısı giderek artış göstermektedir (Dünya Göç Raporu, 2018, s. 2). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine göre 2016 yılında 22,5 milyon mülteci kaydıyla artışın doruk noktada olduğu tespit edilmiştir (GAV, 2018, s. 4). Dünyada son üç yıldır en fazla mülteci ağırlayan ülke Türkiye olmuştur (GAV, 2018, s.48). Bunun önemli bir bölümünü Suriye sığınmacıları oluşturmaktadır. Türkiye'de 2019 yılı itibarıyla 3,5 milyondan fazla Suriyeli sığınmacı kayıt altına alınmıştır (Mülteciler Derneği, 2019, s.2). Sığınmacılar ülkelerinde istikrar sağlanması halinde geri döneceklerini söyleseler de Suriye'deki yaşam şartlarının kötü olması sebebiyle geri dönmeyi zorlaştırdığını kabul etmektedirler. Sonuç olarak Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların büyük bir bölümünün hayatlarının geri kalanını Türkiye'de geçirme olasılıkları yüksektir (Erdoğan, 2014).

İki ülke arasında komşuluk ve aynı dine mensup olmaktan kaynaklanan benzerlikler olmakla birlikte farklı dil, kültür ve yaşam tarzına sahip olma gibi önemli farklılıklar vardır. Bu farklılıklara sahip olan sığınmacılarla aynı yerde yaşamak durumunda kalan ülke vatandaşları ve sığınmacılar arasında iletişim ve uyum sorunları ortaya çıkmaktadır (Tunç, 2015). Suriyeli sığınmacı nüfusunun dinamikleri incelendiğinde % 32'sini 5-18 yaş aralığıyla eğitim çağındaki çocuk ve gençlerin oluşturduğu görülmektedir. Suriyeli çocukların okullaşma oranını arttırmak ve okullaşan çocukların ise entegre sürecini kolaylaştırmak için atılan en önemli adımlardan birisi, Avrupa Birliği ve Mili Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle yürütülen Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PİCTES) dir. Proje kapsamında öğrencilere devlet okulları ve geçici eğitim merkezlerinde Türkçe öğretimi verilmektedir (Taştan ve Çelik, 2017). Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi yapan öğretmenler dil engeli, kitap ve materyal olmaması, müfredatın öğrenciye uygun olmaması, veli ile iletişim gibi sorunlar yaşamakta olduklarını ifade etmişlerdir (Yiğit, 2015). Sığınmacı nüfusun neredeyse yarısının çocuk ve gençlerden oluşması, hem eğitim hem de sosyal uyum

açısından avantajlı bir durumken, doğru yönlendirilememesi riskler oluşturmaktadır. Bu nedenle, Suriyeli sığınmacıların eğitimindeki sorunların tespit edilerek doğru eğitim politikalarının belirlenmesi ve uygulanması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, bu araştırmanın amacı, PİCTES çerçevesinde Türkçe öğreticisi olarak çalışan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, Suriyeli sığınmacı öğrencilere Türkçenin öğretiminde karşılaşılan sorunları tespit etmek ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunmaktır.

2.Literatür Taraması

Yiğit (2015) tarafından Türkiye'deki sığınmacı çocukların eğitim problemlerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada, Kırşehir ve Nevşehir illerinde bulunan ortaokullarda sığınmacı öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde sığınmacı çocuklara yönelik kaynak kitap ve materyalin olmadığını ve müfredatı yetiştirme ihtiyacından dolayı materyal hazırlayamadıklarını belirtmişlerdir.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) tarafından yapılan bir çalışmada Denizli ilinde beş okulda bulunan altmış iki Suriyeli, elli beş İranlı, üç Kuzey Iraklı, beş Afgan öğrenci, on altı öğretmen ve beş okul idarecisiyle görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi bilmemesinden dolayı öğretmen ve akranlarıyla iletişim kuramadığı, öğrencilerin dil bilmemesi ve savaş ortamından gelmesinden kaynaklı davranış problemleri görüldüğünü ifade etmişlerdir. Özellikle Suriyeli öğrenci ailelerinin çocukların eğitimi ve öz-bakımı konusunda ilgisiz olması, öğretim sürecinde çocukların derse ilgisizliği, materyal getirmemesi ve okula devam etmemesinin yaşanan problemler arasında olduğu tespit edilmiştir.

Aykırı (2017) tarafından Mardin ilinde farklı ilkokullarda, sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunan 18 sınıf öğretmeni ile yapılan nitel bir çalışmada, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Suriyeli öğrenciler hakkında bilgi sahibi olmadığı ve Suriyeli öğrencilere ders vermek için bir eğitim almadıkları tespit edilmiştir.

Gün ve Baldık (2017) Kayseri ilinde yaşayan okul çağındaki Suriyeli sığınmacı gençlerin okullaşma engellerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmada sığınmacıların eğitim hayatlarına devam etmesini sağlamaya yönelik öneriler sunulmuştur. Bu çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik uzmanlardan destek alınması, sadece öğrencilerin değil ailelere de Türkçe öğretilmesi üzerinde durulması, okula devam eden Suriyeli öğrencilerin materyal eksiklerinin saptanarak giderilmesi gerektiği, çocuk işçi sorununun engellenmesi, sığınmacıların ekonomik sıkıntılarını aşması için uluslararası kuruluşlar, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarından yardım istenmesi ve sığınmacılara savaş sebebiyle yaşadıkları travmayı hafifletmeye yönelik psikolojik destek hizmetleri sunulması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Bulut, Kanat ve Gülçiçek (2018) ana dili Türkçe olmayan öğrencilerin Türkçe dersi veren öğretmenlerin dersleri yürütürken karşılaştıkları sorunları betimlemeyi amaç edinen çalışmalarında Ankara, Bursa ve Muğla'da 14 sınıf öğretmeni ile görüşülmüştür. Öğretmenler, anadili Türkçe olmayan öğrencilere farklı bir program uygulamadıklarını, sığınmacı öğrencilere Türkçe öğretmek için eğitim almadıklarını ve öğrencilerin dil sorunlarıyla nasıl başa çıkabileceğini bilmediklerini ifade etmişlerdir. Sığınmacı öğrencilerle eğitim-öğretim sürecinde en temel engelin dil sorunu olduğu ifade edilmiştir.

Doğan ve Ateş (2018) Geçici Eğitim Merkezinde çalışan öğreticilerin Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretimi yaparken yaşadığı zorluklar ve karşılaşılan problemlere yönelik görüşleri

değerlendirmek amacıyla yapılan nitel çalışmada 23 Türkçe öğreticisiyle görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda okul yönetimin etkisi, sınıf yönetiminde yaşanan sorunlar, müfredata yönelik durumlar, yöntem belirlemede yaşanan sıkıntılar, materyalin olmaması, geçici eğitim merkezinin bulunduğu çevrenin şartları ve kültürel farklılıkların etkisi yaşanan zorluklar olarak tespit edilmiştir.

Koçoğlu ve Yanpar Yelken (2018) Mersin ilinde iki farklı ilkokulda sınıfında en az bir yabancı uyruklu öğrencisi bulunan 16 sınıf öğretmeniyle yaptıkları çalışmada, Türkçe Dersi Öğretim Programının Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerisi edindirme sürecinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin Türkçeyi bilmemesi, aralarındaki Türkçe dil seviye farklılığı, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi, öğrencilerin geldiği kültürel yapı bakımından Türkçe Öğretim Programı kazanımları, ders kitaplarının içeriği ve öğretim yöntem teknikleri açısından sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Solak ve Çelik (2018) Ankara ilinde ilkokullarda öğrenime devam eden sığınmacı çocukların dilsel problemlerini tespit etmek ve bu problemlere çözüm önerileri getirmeyi amaçladığı nitel çalışmasında, 15 öğretmen 10 öğrenci ile görüşmeler yapmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğretmenler mülteci öğrencilerin Türkçeyi öğrenene kadar okuma ve anlamada zorluk çektiğini, derste kullanılan kavram ve terimleri anlayamadığı, dersi takip edemediklerini ve arkadaşlarıyla iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmada öneri olarak hem okula devam eden mülteci öğrencilere hem de ailelerine Türkçe kurslarına ağırlık verilmesi gerektiği ifade edilmiştir

3.Yöntem

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi kapsamında görev yapan öğretmenlerin Suriyeli sığınmacı çocuklara yabancı dil olarak Türkçe öğretimine ilişkin sorunları tespit etmeye ve konuya ilişkin çözüm önerileri sunmaya yönelik bir araştırmadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim (fenomonoloji) modeli kullanılmıştır.

Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Ancak bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomonoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.69).

3.2.Katılımcılar

Araştırmanın katılım grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kayseri il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda görev yapan 7 öğretmen, ortaokullarda 4 öğretmen, imam-hatip lisesinde 1 öğretmen ve Geçici Eğitim Merkezinde 4 öğretmen oluşturmaktadır.

Çalışma grubundaki katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Özellik	Düzy	Kişi
Branş	Türk dili ve edebiyatı	1
	Türkçe öğretmenliği	1
	Sınıf öğretmenliği	14
	Toplam	16
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	5
	Toplam	16
Mesleki çalışma süresi	1- 2 yıl	9
	2- 4 yıl	5
	4- 6 yıl	2
	Toplam	16
Yabancılar Türkçe öğretimi deneyimi	1- 2 yıl	7
	2 -3 yıl	4
	3 - 4 yıl	5
	Toplam	16

Araştırmaya; Türk dili edebiyatı, Türkçe öğretmenliği ve Sınıf öğretmenliği branşlarından öğretmenler katılmıştır. Görüşmeye katılan kadın katılımcı sayısı erkek katılımcı sayısının iki katıdır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğu Sınıf öğretmenliği branşındandır. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri 1 yıl ile 6 yıl arasındadır. Öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi deneyimleri ise 1 ile 4 yıl arasında değişmektedir.

3.3.Veritoplama Aracı

Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak görüşme kullanılmıştır. Görüşme nitel araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan veri toplama aracıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 129). Görüşme tekniğinin katılımcıların verilerini, görüşlerini, tecrübelerini ve hislerini ortaya çıkarmada oldukça güçlü olması yönüyle tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 136). Bu araştırmada yabancılar Türkçe öğretimi öğretmen görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, öğretmenlerle birebir görüşmeler yapmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, belirgin ve açık uçlu sorulardan oluşması yönüyle görüşlerini kendini ifade etme fırsatı ve derinlemesine bilgi elde etme avantajı sunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012).

3.4.Verilerin Toplanması

Öğretmen görüşme formunda yer alan sorular rastgele seçilen ve görüşmeye katılmayı kabul eden 16 öğreticiye istedikleri saatlerde, yüz yüze yapılan görüşme esnasında sözlü olarak yöneltilmiştir. Her bir katılımcının yanıtları, ses kaydı cihazı ile kaydedilmiştir. Öğreticilerle yapılan her bir görüşme 15-40 dakika sürmüştür. Bu araştırmada elde edilen veriler Nvivo.10 paket programında içerik analizine göre analiz edilmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242).

Araştırmanın verileri araştırmacı ve bir uzman tarafından birbirinden bağımsız olarak incelenmiş ve kodlamalar yapılmıştır. Kodlamalardaki güvenilirliği belirlemek amacıyla 16 görüşme formu tek tek incelenmiş, analiz edilmiştir. Araştırmacı ve uzmanın oluşturduğu

kodlar bir araya getirilerek ortak yönler bulunmaya çalışılmış, tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar bir araya getirilerek karşılaştırılmıştır. Miles ve Huberman (1994) nitel araştırmalarda güvenilirliğin sağlanabilmesi için önerdiği uyuşum yüzdesi kullanılmıştır. Güvenirlik= Görüş birliği/(Görüş birliği+ görüş ayrılığı) Suriyeli sığınmacılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılan görüşmeler neticesinde oluşturulan 59 temanın 52'inde görüş birliği sağlanmıştır. Güvenirlik hesaplaması yapılarak bulguların güvenilirliği $52 / (52+7) = 0,88$ bulunmuştur. Miles ve Huberman'a göre güvenilirlik hesaplamasının % 70' in üzerinde çıkması araştırma için güvenilir kabul edilmektedir.

4. Bulgular

Türkçe öğreticilerine Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretimi yaparken hangi yöntem ve teknikleri kullandıklarını öğrenmeye yönelik, “Suriyeli sığınmacı öğrencilere Türkçe öğretiminde kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri Şekil 1 'te gösterilmiştir.

Şekil 1. Suriyeli Sığınmacı Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Katılımcıların çoğu (10 kişi), derslerinde düz anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler okuma yazma bilmeyen öğrencilerle ses temelli cümle yöntemini uyguladıklarını, bilgisayar teknolojilerinden yararlandıklarını ve öğrencilerin aktif olarak etkinliklerde yer aldığı gösterip-yaptırmaya, rol oynama, dramaya, eğitsel oyun etkinliklerine yer verdiklerini ifade etmişlerdir.

Türkçe öğreticilerine Suriyeli sığınmacılara Türkçe öğretimi yaparken kullanılan ders materyallerinin dört temel dil becerisi açısından yeterliliğinin değerlendirmesine yönelik, “Ders materyallerini temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın geliştirilmesi bakımından değerlendiriniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri Şekil 2’ de gösterilmiştir.

Şekil 2. Ders Materyallerinin Dört Temel Dil Beceri Açısından Yeterliliğinin Değerlendirilmesi

Katılımcılar dört dil becerisi ile ilgili sorunları yazma kategorisinde materyal yetersizliği (7 kişi), öğretim programının yetersizliği (3 kişi), alfabe farklılığı (4 kişi), ünlü harfler (3 kişi); dinleme kategorisinde teknolojik donanım yetersizliği (4 kişi), öğretim programının yetersizliği (4 kişi), materyal yetersizliği (4 kişi), öğrencilerin dil seviyelerindeki farklılıklar (1 kişi); konuşma kategorisinde materyal yetersizliği (3 kişi), öğretim programının yetersizliği (3 kişi); okuma kategorisinde ise materyal yetersizliği (4 kişi), öğretim programının yetersizliği (4 kişi) olarak ifade etmişlerdir.

Katılımcılara, “Suriyeli sığınmacı öğrencilere Türkçe öğretimi için eğitim programları bakımından değerlendiriniz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri

Şekil 'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Suriyeli Sığınmacı Öğrencilere Türkçe Öğretiminin Öğretim Programları Bakımından Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Katılımcılar, Suriyeli sığınmacı öğrencilere yönelik bir eğitim programı olmadığını MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü'nün yayınladığı Türkçe öğretimi çerçeve planını kullandıklarını açıklamışlardır. Katılımcıların tümü (16 kişi), Türkçe öğretim çerçeve planını uygulayamadıklarını veya planlarını öğrenci seviyelerine göre oluşturduklarını söylemişlerdir.

Katılımcılara, Suriyeli sığınmacılara eğitim sürecinde yaşadıkları sorunları öğrenmeye yönelik, “Suriyeli sığınmacılara Türkçe öğretiminde Öğretmen- öğrenci- veli ilişkileri bağlamında yaşadığınız sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.

Şekil 4. Türkçe Öğretiminde Öğretmen-Öğrenci-Veli bağlamında Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşler

Şekil 4'e göre, Katılımcılar yeterlik durumu kategorisinde tümü (16 kişi), yabancılara Türkçe öğretimi alanında bilgilerinin eksik olduğunu, bazı öğreticiler (4 kişi) ise Suriyeli öğrencilere öğretim yapma konusunda kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara Suriyeli sığınmacı öğrencilere Türkçe öğretiminde karşılaştığınız sorunlara ilişkin çözüm önerilerini öğrenmeye yönelik, "Suriyeli sığınmacı çocuklara Türkçe öğretiminde karşılan sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** te gösterilmiştir.

Şekil 5. Suriyeli Sığınmacı Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcılar, Suriyeli sığınmacı çocukların seviyelerine ve ihtiyaçlarına yönelik Türkçe ders kitabı ve iki ve üç boyutlu materyaller hazırlanması gerektiğini söylemişlerdir. İş güvencesi noktasındaki belirsizliklerin kaldırılması, eş durumu tayini hakkının getirilmesi, statülerinin belirlenmesi gerektiğini ve yıllık izinlerin düzenlenmelerini önermişlerdir. Suriyeli çocukların bulunduğu sınıflarda ders veren öğretmenlerin onlara uygun eğitim verebilmesi için Yabancılar Türkçe Öğretimi alanında sahada çalışmış uzmanlardan eğitim almalarının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılar GEM’lerde eğitim gören Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretiminde verim alınamadığını bu yüzden öğrencilerin Türk akranlarıyla aynı yerde eğitim görmelerinin dil öğretiminde daha etkili olduğunu açıklamışlardır. Katılımcılar ayrıca Türkçe öğretimi yaptıkları sınıfların teknolojik imkânlarla sahip olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, son olarak, Suriyeli çocukların velileriyle iletişim kurmak amacıyla okullarında Arapça tercüman görevlendirilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

5.Tartışma

Sığınmacı öğrencilere Türkçe öğretiminde sorunları tespit etmeyi ve çözüm önerileri sunmayı amaçlayan bu araştırmada, Suriyelilere Türkçe öğretimi yaparken kullanılan kaynakların içeriklerinin yetersiz olduğu, Suriyeli sığınmacılara yönelik ders kitabı ve materyaller olmadığı, mevcut kitapların öğrencilerin seviyesine uygun olmadığı ve okullara yeterli sayıda kitap gönderilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili diğer araştırma sonuçları, araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir. Morali (2018) yaptığı çalışmada Türkçe’yi yabancı dil olarak öğrenen Suriyeli sığınmacılara yönelik ders materyallerinin olmadığı ve içeriğinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) yabancı uyruklu öğrencilere kaynak kitap sağlanmadığı görüşünü vurgulamışlardır.

Öğrencilere yönelik kullanılan ders materyallerinin dört temel dil becerisi açısından değerlendirildiğinde, materyallerin yeterli olmaması, öğretim programında bu becerilere yönelik kazanımların bulunmaması, iki dil arasındaki alfabe farklılığı ve Türkçede bulunan Arap dilinde bulunmayan bazı ünlü harflerin olması mevcut sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonucu destekler nitelikte olan Polat’ın (1998) yaptığı çalışmada, Türkçedeki bazı seslerin Arapça karşılığı olmamasından dolayı, sesletimlerde zorluk yaşandığı, Arapça ve Türkçedeki yazı sistemindeki farklılıktan dolayı dikte sorunlarına neden olduğunu tespit edilmiştir. Yine, Akkaya ve Gün (2016) ana dili Arapça olan B1 düzeyinde Türkçe öğrenen öğrencilerin Türk ve Arap alfabesindeki farklılıklardan kaynaklı dinleme ve konuşma becerilerinde sorunlar yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Katılımcıların sığınmacı öğrencilere Türkçe öğretiminde kendilerini yetersiz gördükleri, alan bilgisi eksikliğinden dolayı öğretim yaparken zorlandıkları tespit edilmiştir. Er ve Bayındır (2015); Bulut, Aykırı (2017); Kanat Soysal ve Gülçiçek (2018); Tosun, Yorulmaz, Tekin ve Yıldız (2018) yaptıkları çalışmalarda, öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik eğitim almadıkları ve dil sorunuyla nasıl başa çıkabileceklerini bilmedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Katılımcılar, Türkçe öğreticilerinin Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarına yönelik öğretim programı ve ders materyalleri hazırlanması, sığınmacı öğrencilerin eğitimine yönelik öğretmen eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ve öğrencilere yönelik psikolojik destek sağlanması gerektiğini önermişlerdir. Konuyla ilgili diğer bir araştırma da Bekdaş (2018)

yaptığı çalışmada öğrenci seviyesine uygun ders kitaplarının hazırlanması, yabancılara Türkçe öğretimi alanında nitelikli öğretmen yetiştirilmesi, öğrencilere psikolojik danışma hizmetlerinin verilmesi, eksik öğretim materyallerinin tamamlanması gibi önerilerde bulunmuştur.

6.Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında Kayseri ilinde farklı kademelerdeki okullar ve GEM'lerde Suriyeli sığınmacılara Türkçe öğretimi yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara öneriler getirmek amaçlanmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki önerilerin yapılması uygun değerlendirilmiştir.

- Sığınmacı öğrencilerin ihtiyaçları göz önüne alınarak bu öğrencilere yönelik Türkçe ders kitabı ve öğretim materyalleri oluşturulabilir.
- Sığınmacı öğrencilerin dil ve kültür farklılıkları dikkate alınarak bu öğrencilere özel Türkçe dersi öğretim programı geliştirilebilir.
- Sığınmacı öğrencilere eğitim veren öğretmenlere yönelik Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabı hazırlanabilir.
- Aileler için Türkçe öğretim kursları düzenlenerek ailenin de çocuklarının eğitim-öğretimine destek olması sağlanabilir.
- Sınıfında yabancı uyruklu öğrenciler bulunan öğretmenlere yönelik çok kültürlülük eğitim seminerleri verilebilir.
- Suriyelilerin uzun bir süre ülkemizde kalacakları öngörüldüğünden üniversitelerin eğitim fakültesi bölümlerine yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi ile ilgili dersler konulabilir.
- Okullarda sığınmacı öğrencilere psikolojik danışma yapmaları için Arapça bilen rehber öğretmen görevlendirilmesi yapılabilir.
- Öğretmenlerle iletişim problemleri yaşayan sığınmacı öğrencilere yönelik okullarda sürekli Arapça tercümanlar bulundurulabilir.
- Devlet okullarında Türk öğrencilerle Suriyeli öğrenciler arasında kaynaşma ortamı oluşturmaya yönelik ortak sosyokültürel etkinlikler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Akkaya, A., ve Gün, M. (2016). Araplara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar: Ürdün örneği. *Turkish Studies - International periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* , 11 (19), 9-18.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education* , 44-56.
- Bekdaş, M. (2018). Ortaokul Düzeyinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu ÖğrencilerinTürkçe Öğrenirken Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Dair Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching* , 378-394.

- Bulut, S., Kanat Soysal, Ö., ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılan Sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1210-1238.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi .
- Doğan, B., ve Ateş, A. (2018). MEB' e bağlı okullarda öğrenim gören Suriyeli öğrencilere yönelik verilen Türkçe dersinin öğretmenler tarafından değerlendirilmesi (Malatya örneği). *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 105-124.
- Er, A. R., ve Bayındır, N. (2015). İlkokula Giden Mülteci Çocuklara Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Pedagojik Yaklaşımları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 175-185.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler:Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- GAV (2018). Dünya Göç Raporu. Erişim:05 Mart 2019, <http://gocvakfi.org/2018-dunya-goc-raporu/>
- Göç İstatistikleri. (2019, 04 29). 04 29, 2019 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden alındı.
- Gün, M., ve Baldık, Y. (2017). Türkiye'de kamp dışında misafir edilen Suriyeli sığınmacı gençlere yönelik eğitim hizmetleri (Kayseri Örneği). *Route Educational and Social Science Journal*, 4 (2), 287-299.
- Koçoğlu, A., ve Yanpar Yelken, T. (2018). Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırma sürecinde ilkökul Türkçe dersi öğretim programları ile ilgili öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6 (2), 131-160.
- Miles M.B., ve Huberman A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An Expanded Sourcebook*. 2nd Edition. SAGE Publications.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 1426-1449.
- Polat, H. (1998). *Araplara Türkçe öğretimindeki karşılaşılan sorunlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 208-229.
- Solak, E., ve Çelik, S. (2018). Türkiye'de eğitim gören mülteci öğrencilerin dilsel sorunlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (57), 425-432.
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi*, 21 (2), 57-67.
- Taştan, Ç., ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Tosun, A., Yorulmaz, A., Tekin, İ., ve Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 107-133.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve Toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2 (2), 29-63.
- URL-1,http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 26 Nisan 2019.
- URL-2,<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Mülteciler Derneği, 20 Nisan 2019.

- URL-3, http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf MEB, 10 Eylül 2015.
- URL-4, <https://docplayer.biz.tr/8682160-T-c-milli-egitim-bakanligi-temel-egitim-genel-mudurlugu-sayi-10230228-235-4145933-23-09-2014-konu-yabancilara-yonelik-egitim-ogretim-hizmetleri.html> MEB, 23 Eylül 2014.
- URL-5, <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf> İstanbul Bilgi Üniversitesi, 05 Eylül 2015.
- URL-6, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/05142850_rehberlik_hizmetler_kilavuzu.pdf MEB, 12 Mayıs 2013.
- URL-7, <http://sozluk.gov.tr/> TDK, 20 Haziran 2019.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Yıldırım, A., ve Şimsek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Seçkin Yayıncılık.